

РІШЕННЯ № 65

Про затвердження Офіційної позиції Національної асоціації адвокатів України щодо Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році

«21» вересня 2024 року

м. Ужгород

Рада адвокатів України, розглянувши Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році, який підготовлений в межах реалізації Проекту ЄС «Право-Justice» за фінансової підтримки Європейського Союзу;

взявши до уваги, що за своїм змістом Тіньовий звіт, в частині, що стосується адвокатури, є блочним викладом суб'єктивних тверджень про проблеми функціонування адвокатури, складений без системного аналізу рішень органів адвокатського самоврядування, без отримання реальних та достовірних даних, у тому числі статистичних, від вищих та регіональних органів адвокатського самоврядування з питань пов'язаних з ефективністю адвокатського самоврядування, у тому числі в умовах воєнного стану в Україні; а також без позиції Національної асоціації адвокатів України стосовно питань реформування адвокатури та без врахування інформації про інституційні досягнення адвокатури та Національної асоціації адвокатів України з моменту її створення;

з урахуванням напрацьованих членами Ради адвокатів України висновків щодо Тіньового звіту в частині, що стосується адвокатури, а саме:

- Тіньовий звіт створений некомпетентним суб'єктом - громадською організацією (залученими нею особами), яка не володіє і не може володіти достовірною інформацією та об'єктивними даними про сучасний стан функціонування адвокатури, актуальні потреби в її вдосконаленні та ефективні шляхи забезпечення її зміцнення.
- Тіньовий звіт складено шляхом подання суб'єктивних суджень його автора (авторів) як викладення об'єктивних та достовірних фактів, на

підставі яких зроблено висновки про необхідність реформування інституту адвокатури. Насправді ж викладений матеріал не відповідає дійсності, а висновки про необхідність кардинальної зміни нормативного регулювання адвокатури є суб'єктивними бажаннями автора (авторів), які є абсолютно токсичними для адвокатури і спрямовані на досягнення особистих цілей зацікавлених осіб.

- Тіньовий звіт є необґрунтованим за своїм змістом і містить твердження та пропозиції, спрямовані на послаблення інституту адвокатури, дискредитує адвокатуру та адвокатів в Україні, а також не відповідає кращим європейським та міжнародним стандартам.

за одноголосної підтримки членами Ради адвокатів України пропозиції представника адвокатів Хмельницької області у складі Ради адвокатів України Каденко О.О. затвердити офіційну позицію Національної асоціації адвокатів України щодо Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році;

взявши до уваги інші пропозиції членів Ради адвокатів України про недопустимість використання суджень, висновків Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році (в частині, що стосується адвокатури) для прийняття будь-яких рішень з питань, що стосуються адвокатури;

керуючись статтею 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Затвердити Офіційну позицію Національної асоціації адвокатів України щодо Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році, що додається.
2. Доручити Голові Ради адвокатів України, Національної асоціації адвокатів України направити Офіційну позицію Національної асоціації адвокатів України щодо Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році до Ради адвокатських та правничих товариств Європи (ССВЕ), Міжнародної асоціації юристів (ІВА) та іншим зацікавленим особам, у тому числі тим, які працюють в межах реалізації Проекту ЄС «Право-Justice».
3. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, ради адвокатів регіонів та кваліфікаційно-дисциплінарні комісії

адвокатури регіонів, а також опублікувати на офіційному вебсайті
Національної асоціації адвокатів України.

Голова Ради адвокатів України

/підпис/

Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України

/підпис/

Ігор КОЛЕСНИКОВ

**Офіційна позиція Національної асоціації адвокатів України
щодо Тіньового звіту розділу 23 "Правосуддя та фундаментальні права"
Звіту Європейської Комісії щодо України 2023 році**

Рада адвокатів України, розглянувши Тіньовий звіт до розділу 23 "Правосуддя та фундаментальні права" Звіту Європейської Комісії щодо України 2023 році (далі - Тіньовий звіт), заслухавши доповідачів та обговоривши його зміст на своєму засіданні, яке відбулося 20-21 вересня 2024 року, встановила наступне.

Загальна інформація про Тіньовий звіт

Тіньовий звіт підготовлено в рамках проекту ЄС "Право-Justice" (далі - Проект) за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Як повідомляється, вперше коаліція організацій громадянського суспільства підготувала Тіньовий звіт, поданий до Європейської комісії, який оцінює прогрес реформ у сфері правосуддя та охоплює період до серпня 2024 року.

Згідно з веб-сайтом <https://www.pravojustice.eu/ua>, який містить основну інформацію про Проект, його компонентами є реформа прокуратури та переслідування міжнародних злочинів; судова реформа; виконання судових рішень та захист права власності; підтримка європейської інтеграції у сфері юстиції.

Жоден з компонентів Проекту не містить напрямів, пов'язаних з адвокатурою. Інститут адвокатури не є об'єктом розвитку (вдосконалення, підтримки тощо) в рамках цього Проекту, а також з огляду на його суб'єктний склад, до якого не входить ані Національна асоціація адвокатів України (далі - НААУ), ані органи адвокатського самоврядування. Серед експертів Проекту немає жодного представника адвокатури.

Однак, Тіньовий звіт включає блок інформації щодо адвокатури, який має назву «Реформа адвокатури» та включає в себе відомості щодо правового статусу адвокатури, адвокатської діяльності, адвокатського самоврядування, адвокатів та тимчасово окупованих територіях (ТОТ), фінансів адвокатури, доступу до професії, дисциплінарної відповідальності, постійного професійного розвитку, корупційних ризиків під час адвокатської діяльності та діяльності органів адвокатського

самоврядування, питання обов'язкового декларування та медіації (сторінки 151-195 Тіньового звіту).

Згідно з інформацією, опублікованою на сайті проекту, Тіньовий звіт був розроблений коаліцією громадських організацій, серед яких Лабораторія законодавчих ініціатив, Transparency International Україна, Центр прав людини ZMINA, Tomorrow's Lawyer та Асоціація правників України. Однак частина Тіньового звіту, присвячена адвокатурі, була підготовлена лише однією організацією - Tomorrow's Lawyer (<https://www.pravojustice.eu/ua/post/go-pidgotuvali-tinovij-zvit-do-zvitu-yevrokomisiyi-shchodo-ukraini-u-2023-roci>).

Із засобів масової інформації відомо, що всі вказані громадські організації тісно пов'язані між собою та очевидно мають спільні інтереси та цілі. Зокрема, всі засновники та/або очільники таких громадських організацій пов'язані між собою сімейними, дружніми, партнерськими або іншими тісними та достатньо публічними взаємозв'язками.

На веб-сайті Програми «Адвокат Майбутнього» розміщена інформація, яка позначає Громадську організацію «Адвокат майбутнього» як громадську організацію, що має на меті професійний розвиток правничих спільнот задля утвердження верховенства права, захисту прав людини та досягнення цілей справедливого правосуддя.

Відомості про членів громадської організації та/або команду вказаного проекту на сайті відсутні.

Водночас, відповідно до частин 1 та 2 статті 1 Закону України "Про громадські об'єднання", громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. За організаційно-правовою формою громадське об'єднання створюється як громадська організація або громадська спілка.

Тобто, громадська організація діє для реалізації своєї мети та може представляти інтереси лише своїх членів.

НААУ не є засновником, членом або партнером зазначеної громадської організації; не уповноважувала її представляти адвокатуру перед будь-якими суб'єктами; не надавала їй жодної інформації, яка б визначала об'єктивні підстави для дослідження діяльності адвокатури; не отримувала жодних запитів чи пропозицій щодо зазначеної або інших форм співпраці.

Таким чином, до Тіньового звіту включені відомості про адвокатуру та необхідність її реформування попри те, що ні суб'єкт розробки Тіньового звіту в цій частині, ні Проект, в межах якого проводилась відповідна робота, адекватного відношення до адвокатури та/або задекларованого фокусу на неї не мають.

Щодо суб'єктів та способів створення Тіньового звіту

Як зазначалося вище, організацією, що підготувала Тіньовий звіт, є громадська організація "Адвокат майбутнього", яка не має жодного відношення до адвокатури.

Відповідно до статті 2 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" (далі - "Закон"), адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. Адвокатура України складається з усіх адвокатів України, які мають право на заняття адвокатською діяльністю. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування.

Відповідно до частини 1 статті 45 Закону, Національна асоціація адвокатів України є недержавною неприбутковою професійною організацією, що об'єднує всіх адвокатів України та створюється для забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування.

Пунктом 1 частини 2 статті 45 Закону передбачено, що Національна асоціація адвокатів України представляє адвокатуру у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями, делегує представників до органів державної влади.

Відповідно до п. 2.1. Статуту НААУ, затвердженого у новій редакції рішенням Звітно-виборного з'їзду адвокатів України 09 червня 2017 року, основною метою діяльності НААУ є об'єднання адвокатів України для сприяння розвитку та зміцненню інституту адвокатури в Україні, підвищення рівня правової допомоги, що надається адвокатами, підвищення ролі та авторитету адвокатури в суспільстві, забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування, захисту прав та законних інтересів адвокатів.

Згідно із п. 2.2. Статуту НААУ, для досягнення своєї мети НААУ ставить перед собою наступні завдання: сприяння процесу формування правової держави в Україні; сприяння гармонізації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу та його реформуванню з використанням досвіду розвинених демократичних країн; захист професійних прав адвокатів, забезпечення гарантій адвокатської діяльності; сприяння підвищенню ролі інституту адвокатури в українському суспільстві; сприяння підвищенню статусу професії адвоката в Україні; сприяння розвитку самоорганізації адвокатської спільноти; сприяння розвитку надання правової допомоги в Україні; сприяння професійному розвитку адвокатів та поширенню етичних стандартів професії; сприяння вдосконаленню системи підготовки та підвищенню кваліфікації адвокатів; реалізація завдань адвокатського самоврядування;

забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; підтримання високого професійного рівня адвокатів; створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; сприяння розвитку адвокатського самоврядування в Україні, забезпечення гарантій його здійснення; забезпечення належної діяльності органів адвокатського самоврядування; сприяння розвитку та вдосконалення правової допомоги в Україні; забезпечення відкритості інформації про адвокатуру України та адвокатську діяльність; забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; участь у формуванні Вищої ради юстиції; представництво адвокатури в Україні та за її межами; інші завдання, що випливають зі змісту чинного законодавства України, цього Статуту, а також рішень з'їзду адвокатів України, НААУ, Ради адвокатів України.

Таким чином, НААУ є єдиним суб'єктом, який уповноважений своїм статусом і здатен представляти адвокатуру в будь-яких проектах, у тому числі пов'язаних з розробкою узагальнюючих документів інституційного значення.

Крім того, лише НААУ є володільцем і розпорядником всієї необхідної інформації про функціонування адвокатури в Україні.

Зокрема, для досягнення мети своєї діяльності НААУ виконує чисельні функції, що визначені її Статутом: представництво адвокатури України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, організаціями, установами, підприємствами незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян та міжнародними організаціями (п. 2.3.1.); забезпечення належного виконання адвокатурою її конституційних завдань (п. 2.3.2.); забезпечення високого професійного рівня адвокатів України, розробка єдиної методики професійної підготовки та перепідготовки адвокатів, помічників та стажерів адвокатів, поширення етичних стандартів професії (п. 2.3.3.); сприяння досягненню адвокатурою повної самостійності, незалежності та самоврядування (п. 2.3.4.); сприяння розвитку та зміцненню адвокатури, підвищенню ролі та авторитету адвокатури в суспільстві, підвищенню статусу професії адвоката в Україні (п. 2.3.5.); застосування заходів щодо недопущення та припинення недобросовісної конкуренції в сфері адвокатської діяльності (п. 2.3.6.); сприяння вивченню історії адвокатури, традицій адвокатської діяльності (п. 2.3.7.); сприяння науковій розробці питань, пов'язаних з діяльністю адвокатури, усуненню недоліків у правозастосовній діяльності (п. 2.3.8.); сприяння залученню адвокатури до процесу законотворення та інших процесів, пов'язаних з розбудовою правової держави, впровадження правових реформ (п. 2.3.9.); організація та проведення професійної експертизи проектів законів, програм, рішень та інших нормативно-правових актів та документів (п. 2.3.10.); забезпечення захисту соціальних та професійних прав, законних інтересів адвокатів в органах влади, установах, організаціях, органах місцевого самоврядування, міжнародних організаціях та установах (п. 2.3.11.); сприяння організації та впровадженню заходів щодо вдосконалення юридичної освіти, розвитку юридичної професії та підвищення кваліфікації адвокатів (п. 2.3.12.); взаємодія з національними та іноземними громадськими організаціями та міжнародними неурядовими організаціями (п. 2.3.13.);

забезпечення доступу і відкритості інформації про адвокатуру України (п. 2.3.14.); участь у розробці нормативно-правових актів, організаціях та проведенні експертизи проектів законів, програм, рішень та інших документів і нормативних актів з питань адвокатури та адвокатської діяльності (п. 2.3.15.); внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та практики його застосування (п. 2.3.16.); поширення правової інформації серед населення, адвокатів, правових громадських організацій в Україні та за кордоном (п. 2.3.17.); роз'яснення чинного законодавства з питань адвокатури та адвокатської діяльності; сприяння зміцненню зв'язків між юридичною науковою, освітою і практикою; заснування видавництва (редакції), в тому числі Інтернет-видання, видання газет, журналів, науково-популярної, довідкової та іншої літератури (п. 2.3.18.); розвиток міжнародних зв'язків, обмін професійним досвідом, співробітництво з міжнародними організаціями, всебічне сприяння імплементації міжнародних норм і стандартів адвокатської діяльності (п. 2.3.19.); підтримання зв'язків та здійснення обміну делегаціями із зарубіжними країнами, здійснення іншої міжнародної діяльності (п. 2.3.20.); організація та забезпечення проведення самостійно або спільно з державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, у тому числі міжнародних, конгресів, конференцій, семінарів, тренінгів, круглих столів, оголошення конкурсів тощо, участь у відповідних заходах за кордоном (п. 2.3.21.); заснування або вступ у міжнародні та всеукраїнські громадські організації, підтримання міжнародних зв'язків, укладення відповідних міжнародних угод, а також участь у здійсненні інших міжнародних заходах (п. 2.3.22.); співпраця та підтримка громадських об'єднань в Україні, діяльність яких пов'язана з юриспруденцією (п. 2.3.23.); розробка та реалізація програм обміну досвідом і стажування адвокатів за кордоном (п. 2.3.24.); забезпечення дотримання етичних стандартів діяльності адвокатів (п. 2.3.25.); сприяння розширенню можливостей впливу адвокатури на забезпечення фахового захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні (п. 2.3.26.); організація та координація роботи органів адвокатського самоврядування (п. 2.3.27.); надання інформації та роз'яснень з питань, пов'язаних із діяльністю органів адвокатського самоврядування, а також стосовно прийнятих ними рішень (п. 2.3.28.); встановлення нагород і заохочень адвокатів, внесення пропозицій стосовно представлення адвокатів до державних нагород України та інших відзнак, які присвоюються державними органами та органами місцевого самоврядування (п. 2.3.29.); забезпечення доступу та відкритості інформації стосовно адвокатів України через ЄРАУ (п. 2.3.30.); сприяння забезпеченню виконання адвокатами захисту за призначенням та надання безоплатної правової допомоги у випадках, передбачених законодавством України (п. 2.3.31.); виконання інших функцій, що випливають зі змісту чинного законодавства України, цього Статуту та актів НААУ (п. 2.3.32.).

Інформація про реалізацію цих функцій акумулюється НААУ та становить об'єктивні дані про поточний стан функціонування адвокатури.

Жоден інший орган в Україні, а тим більше жодна інша громадська організація, не виконує таких функцій і не володіє повною інформацією про їх виконання НААУ.

Таким чином, жоден інший суб'єкт, в тому числі громадські організації зі словом "АДВОКАТУРА" в назві, не володіє інформацією, яка б дозволила зробити висновки про інституційні потреби адвокатури та ефективні шляхи їх задоволення.

Особливе значення має той факт, що автор(и) частини Тіньового звіту про адвокатуру жодного разу не зверталися до НААУ ані для з'ясування позиції адвокатури щодо необхідності її реформування, ані для отримання інформації, яка б дозволила їм сформулювати власні висновки у цій сфері. Національна асоціація адвокатів України готова надати необхідну та релевантну інформацію для Звіту у разі отримання відповідного запиту.

Таким чином, Тіньовий звіт в частині, що стосується адвокатури, створений у спосіб, який виключає навіть гіпотетичну достовірність та обґрунтованість викладеного матеріалу, і фактично є результатом безпідставного формування індивідуальних суб'єктивних суджень про інститут адвокатури, які не ґрунтуються на жодній об'єктивній необхідності.

Щодо змісту Тіньового звіту

За своїм змістом Тіньовий звіт в частині, що стосується адвокатури, є блочним викладом тверджень лише про проблеми функціонування адвокатури.

Тіньовий звіт не містить інформації про інституційні досягнення адвокатури та НААУ.

Незважаючи на це, а також з метою створення враження про наявність певних проблем та їх масштабність, авторське (авторські) бачення окремих вибіркового складових діяльності НААУ та органів адвокатського самоврядування маніпулятивно викривлено, а подекуди відверто неправдиво подавалося.

Заперечуючи всі негативні судження щодо інституту адвокатури, нижче наведено обґрунтування такої позиції Ради адвокатів України щодо основних із них.

Щодо необхідності приведення положень про організацію та діяльність адвокатури у відповідність до Конституції України та кращих міжнародних стандартів (стор. 152)

Зі змісту Тіньового звіту вбачається, що нормативні положення, що визначають функціонування інституту адвокатури, не відповідають Основному закону та міжнародних стандартам.

Однак, це категорично не відповідає дійсності.

Так, з історичного минулого, що передувало прийняттю відповідного Закону № 5076, впливає, що Резолюцією Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року "Про подання Україною заявки на вступ до Ради Європи" зазначено, що Україна взяла на себе зобов'язання розробити спеціалізований

закон про статус адвокатської професії, яка буде захищена законом, а також створити професійну асоціацію адвокатів в Україні.

Крім того, створення незалежної професійної організації адвокатів було однією з умов укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

На реалізацію державою Україна цієї Резолюції ПАРЕ щодо адвокатури пішло 17 років.

Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", виконуючи рекомендації ПАРЕ та Венеціанської комісії, зокрема, викладені у Висновку № 632/2011 від 18 жовтня 2011 року (CDL-AD (2011)039) "Щодо проекту Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", враховує кращі європейські практики організації адвокатури та європейські стандарти адвокатського самоврядування.

Адаптація ключових європейських стандартів незалежності та самоврядування адвокатури до національного профільного закону відкрила шлях до інтеграції української адвокатури в європейську професійну спільноту, а тому було визначено, що це спеціальний закон, який регулює правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні.

Саме автоматичне приєднання адвокатів на національному рівні до єдиної професійної організації - НААУ - дозволило 25 листопада 2022 року під час Пленарного засідання ССВЕ у Брюсселі прийняти рішення про підвищення статусу НААУ в організації зі статусу члена-спостерігача до асоційованого члена.

Асоційовані члени ССВЕ – це організації, у даному випадку в Україні – юридична особа НААУ, які представляють професію адвоката, визнані такими законом відповідної держави, члена Ради Європи, яка перебуває в офіційних переговорах з огляду на її приєднання до Європейського Союзу та які були визнані такими Пленарною Сесією (Стаття IV.b) 1. Статуту ССВЕ).

Вищезазначене є, без перебільшення, значним успіхом та визнанням Інституту адвокатури серед колег з Європейського Союзу і свідчить про те, що наша країна офіційно обрала курс на членство в Європейському Союзі та підкреслює подальший вектор руху своїми діями, зокрема в частині незалежності та самоврядності Інституту адвокатури.

Слід також зазначити, що законодавство України про адвокатуру повністю відповідає стандартам Директиви Ради 77/249/ЄЕС від 22 березня 1977 року про сприяння ефективному здійсненню адвокатами свободи надання послуг, Директиви 98/5/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 лютого 1998 року про сприяння здійсненню адвокатської діяльності на постійній основі в іншій державі-члені, ніж та, в якій було отримано кваліфікацію, а також Рекомендаціям №. R (2000) 21 Комітету

Міністрів державам-членам щодо свободи здійснення адвокатської діяльності, прийнятої 25 жовтня 2000 року на 727-му засіданні заступників міністрів.

Щодо безперервності строків повноважень органів адвокатського самоврядування (стор. 152, 163-165, 180)

З тексту Тіньового звіту випливає, що ключовою проблемою в адвокатурі є закінчення строку повноважень органів адвокатського самоврядування. Єдиним аргументом на підтримку цієї тези є думка ВРП, яка відзначила важливість реформування адвокатури в Україні, якому має передувати створення відповідної законодавчої бази.

Як визначення такої проблеми, так і її обґрунтування є абсолютно відірваними від реалій правового середовища з огляду на наступне.

З лютого 2022 року Національна асоціація адвокатів України працює в умовах повномасштабної війни. Діяльність Асоціації не припинялася ні на один день.

05-06 вересня 2022 року Рада адвокатів України прийняла рішення про скликання Шостого з'їзду адвокатів України.

Відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", з'їзд адвокатів України є вищим органом адвокатського самоврядування в Україні. До його складу входять делегати, які обираються конференціями адвокатів регіонів шляхом голосування відносною більшістю голосів делегатів, які беруть участь у конференції. Саме з'їзд адвокатів України обирає голову і заступників голови Ради адвокатів України, голову і заступників голови Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, голову і членів Вищої ревізійної комісії адвокатури та достроково відкликає їх з посад, обирає двох членів Вищої ради правосуддя, здійснює інші повноваження відповідно до Закону.

До затвердженого порядку денного Шостого з'їзду адвокатів України включені питання обрання керівників вищого органу адвокатського самоврядування, призначення членів Вищої ради правосуддя, а також органу, що відповідає за притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності. При цьому Рада адвокатів України також затвердила порядок проведення З'їзду та необхідні організаційні заходи, ухвалила рішення про скликання конференцій адвокатів регіонів для висування та обрання делегатів на З'їзд.

При цьому Рада адвокатів України (яка виконує функції адвокатського самоврядування у період між з'їздами адвокатів України) визначила, що керівники органів адвокатського самоврядування, повноваження яких спливають 17 листопада 2022 року, до обрання нових керівників та першого засідання Ради адвокатів України у новому складі, виконують повноваження на підставі застосованого принципу континуїтету.

Застосування цього принципу вищим постійно діючим органом адвокатського самоврядування при здійсненні своїх функцій стало логічним заходом, який реалізує положення законодавства про правовий режим воєнного стану.

Так, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Президент України видав Указ № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року, який був затверджений Законом України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року.

Відповідно до статті 3 цього Указу, на період дії воєнного стану можуть бути обмежені конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також встановлені тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в обсязі, необхідному для забезпечення можливості введення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, передбачених частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

Йдеться, зокрема, про можливість обмеження таких конституційних прав громадян як: право на свободу пересування; виборчі права; право на збори, мітинги, походи і демонстрації.

Міністерство юстиції України листом від 07 березня 2022 року № 24500/12.3/22-22 повідомило НААУ про відступ України від окремих зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та протоколами до неї. Міністерство юстиції зазначило, що відступ від окремих зобов'язань України за Конвенцією та Пактом діє з моменту введення Указами Президента України надзвичайного та воєнного стану.

Стаття 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" передбачає, що військове командування разом з військовими адміністраціями (у разі їх створення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати у межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, у тому числі заборону мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів (підпункт 8 пункту 1).

Крім того, місце проведення всіх масових заходів має бути узгоджене з місцевими органами влади та обладнане укриттями. Кількість людей, які беруть участь у таких заходах, не повинна перевищувати розрахункову місткість найближчої захисної споруди (найпростішого укриття), розташованої в межах безпосереднього доступу до місця проведення заходу. Враховуючи масовий характер таких заходів, як з'їзди, збори адвокатів, конференції з обрання делегатів на з'їзди, знайти такі приміщення буде складно, а в багатьох випадках неможливо через відсутність у багатьох регіонах такої кількості захисних споруд відповідного розміру та з належним обладнанням для перебування 200 і більше осіб.

Тобто, проведення, зокрема, мирних зібрань та масових заходів в умовах воєнного стану на території регіону можливе лише за виняткових обставин і лише за їх письмовим погодженням з виконавчими органами міських, селищних, сільських рад, що ставить органи адвокатського самоврядування в залежність від органів державної влади в організації проведення з'їзду.

При цьому, частина перша статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» прямо забороняє проведення в умовах воєнного стану виборів та референдумів, страйків, масових зібрань та акцій.

Статтю 25 цього Закону встановлена відповідальність за порушення правового режиму воєнного стану. Особи, винні у порушенні вимог або невиконанні заходів правового режиму воєнного стану, притягаються до відповідальності згідно із законом. Встановлення цих заборон та запровадження обмежень спрямовано, насамперед, на уникнення масових заходів задля забезпечення життя, здоров'я та безпеки людей.

У свою чергу, делегати на з'їзд адвокатів України обираються на конференціях адвокатів регіонів за квотним принципом, які в свою чергу обирають делегатів на з'їзд шляхом проведення зборів адвокатів регіону (статті 47, 54 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність"). Кількість учасників зборів адвокатів фактично не обмежена.

Таким чином, реалізація вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» має певну специфіку в умовах воєнного стану, яка детермінована, перш за все, прямою заборонаю проведення виборів, яка за аналогією, що зумовлена питаннями безпеки учасників виборчого процесу та неможливістю дотримання його законом визначених засад, має застосовуватись і до органів адвокатського самоврядування.

Крім того, необхідність виконання вимог Закону про організацію Шостого з'їзду адвокатів України вимагає проведення досить великої кількості масових заходів адвокатів, які до того ж змушені добиратися до місця проведення відповідного заходу з різних регіонів країни, що в умовах воєнного стану взагалі є небезпечним і загрожує їхньому життю та здоров'ю.

Слід також зауважити, що проведення з'їзду адвокатів в умовах воєнного стану обмежує доступ тих категорій адвокатів, які пішли на військову службу (що є несумісною з адвокатською діяльністю) до виборчого процесу в органи адвокатського самоврядування. Також багато адвокатів в зв'язку з російською агресією змушені були виїхати за межі регіонів, в яких знаходяться їх робочі місця, і, взагалі, - за межі країни.

За таких обставин, встановлення квоти представництва, визначення дати та місця проведення з'їзду адвокатів України до припинення або скасування воєнного стану може бути прямим порушенням прав значної кількості адвокатів (які проходять службу у Збройних Силах України або виїхали за межі країни) на участь у з'їзді, у тому числі порушенням їх права обирати та бути обраними до вищих органів адвокатського самоврядування.

Крім цього, проведення з'їзду адвокатів України є публічним у зв'язку з вимогою законодавства заздалегідь (не пізніше як за двадцять днів до дня початку роботи з'їзду) повідомити інформацію про дату, час, місце (адресу) його проведення, а також розмістити списки делегатів на з'їзд адвокатів України на веб-сайті Національної асоціації адвокатів України. А це може поставити під загрозу життя та безпеку адвокатів через можливі диверсії чи ракетні удари по визначеному Радою адвокатів України місцю проведення з'їзду адвокатів України.

Таким чином, **континуїтетне продовження каденцій органів адвокатського самоврядування є вимушеним та законодавчо визначеним заходом в умовах воєнного стану, який може бути визначений як проблема не більшою мірою, ніж застосований режим континуїтету до інших інституцій в Україні, що визнаний іноземними та міжнародними партнерами.**

Щодо законопроекту №9055 як інструменту реформування адвокатури (стор. 152)

У Тіньовому звіті законопроект № 9055 оцінений як належний та ефективний інструмент вирішення всіх поточних проблем адвокатури.

Однак, такий законопроект обґрунтовано був визнаний адвокатурою як неприйнятний.

Зокрема, 15 лютого 2019 року З'їзд адвокатів України 2019 року, як вищий орган адвокатського самоврядування в Україні, прийняв резолюцію щодо неприпустимості прийняття проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055.

Так, 06 вересня 2018 року до Верховної Ради України було подано проект Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" № 9055. Президент України визначив законопроект як невідкладний.

З вересня 2018 року вищі та регіональні органи адвокатського самоврядування, конференції адвокатів регіонів неодноразово зверталися до Верховної Ради України, голів парламентських фракцій та комітетів, позафракційних народних депутатів щодо неприпустимості реформування адвокатури на основі цього законопроекту.

За цей час проект Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" № 9055 отримав два негативних висновки: Головного науково-експертного управління Верховної Ради України з узагальненим висновком про необхідність повернення законопроекту суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання та Комітету з питань запобігання і протидії корупції, який дійшов висновку про невідповідність законопроекту вимогам антикорупційного законодавства та необхідність доопрацювання законопроекту з метою усунення корупціогенних факторів.

Наприкінці січня 2019 року до Президента України направлено листа Спеціального доповідача ООН з питань незалежності суддів та адвокатів пан Дієго

Гарсія-Саян щодо змісту законопроекту № 9055. У листі зазначено, що законопроект включає низку положень, які можуть поставити під загрозу вільне та незалежне здійснення юридичної професії і здатність Національної асоціації адвокатів України як єдиної професійної організації адвокатів захищати інтереси своїх членів і незалежність адвокатської професії в цілому. Спецдоповідач ООН рекомендує «переглянути законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з метою забезпечення його відповідності існуючим міжнародним стандартам прав людини, що стосуються незалежності адвокатської професії».

З'їзд адвокатів України як вищий орган адвокатського самоврядування прийняв рішення звернутися до Верховної Ради України від імені адвокатури України із резолюцією щодо неприпустимості прийняття проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 у запропонованій редакції та повернення його суб'єкту законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Міжнародні стандарти адвокатської діяльності передбачають, що законодавство, яке стосується адвокатської діяльності, не може бути змінено без повідомлення та консультацій, і тим більше, без широкого обговорення з професійною організацією адвокатури, яка є голосом професії та представляє адвокатську спільноту у відносинах з органами влади. При цьому і спецдоповідач ООН, і найбільша організація адвокатів Європи – ССВЕ – неодноразово вказували на те, що спроби позбавити адвокатуру права на участь у реформуванні профільного законодавства суперечать двом ключовим цінностям юридичної професії — незалежності та саморегулюванню.

Позиція З'їзду адвокатів України 2019 року полягала в тому, що за своїм змістом будь-які зміни до законодавства мають гарантувати подальше наближення адвокатури до європейських стандартів. Пріоритетом у цьому процесі має бути посилення захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. З'їзд адвокатів України вважав, що прийняття законопроекту № 9055 суперечитиме загальній логіці європейського курсу України, численним міжнародним документам та власне — Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інституцій, затвердженої указом Президента № 276 від 20 травня 2015 року.

Поданий до парламенту законопроект № 9055 міг призвести до помилкових або завідомо шкідливих правових експериментів, створити хаос у правовому регулюванні адвокатури та нівелювати вже адаптовані до національного законодавства європейські стандарти. Зокрема, законопроект № 9055 містив загрози знищення інституційної гарантії незалежності адвокатури - адвокатського самоврядування та саморегулювання професії.

Значним недоліком законопроекту № 9055 були й численні корупційні ризики, на які вказано у висновку профільного комітету Верховної Ради України. Законопроект № 9055 був переповнений суперечностями між різними статтями, термінологічною невизначеністю, оціночними судженнями, особливо в частині регулювання доступу до професії та дисциплінарної відповідальності адвокатів, розподілу адвокатських внесків в системі адвокатського самоврядування. Такі речі є неприпустимими, адже

антикорупційний компонент має бути обов'язковим для кожного етапу судової реформи.

Законопроект передбачав 4-річний пільговий період спрощеного доступу до адвокатури для суддів та слідчих, яким дозволено отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю лише за результатами тестування без проходження стажування.

Законопроект № 9055 містив численні зміни до Кримінального процесуального кодексу України, які звужували гарантії адвокатської діяльності. Зокрема, пропонувалося включити до КПК України статтю 22-1 про зловживання стороною захисту процесуальними правами. Це нововведення передбачало, що суд може кваліфікувати як зловживання подачу скарги на певне судове рішення, подання клопотання (заяви) про вирішення окремого питання, що має значення для сторони захисту, відвід судді тощо.

Законопроектом № 9055 також пропонувалось внести зміни до статті 53 КПК України, відповідно до яких слідчий (прокурор, суд), навіть якщо підозрюваного (обвинуваченого) представляє офіційний захисник за договором, має право залучити на свій розсуд безоплатного захисника та провести за його участю всі процесуальні дії, необхідні для здійснення захисту, передбачені стороною обвинувачення.

Законопроектом № 9055 пропонувалося спростити процедуру повідомлення особі зі статусом спеціального суб'єкта про підозру, що відкрило можливості для активізації кримінального переслідування адвокатів за їхню правову позицію. Наразі така практика підтверджується офіційною статистикою порушень прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Водночас, запропонована редакція статті 481 КПК України передбачала, що повідомлення про підозру може бути вручено слідчим або прокурором за дорученням керівника Генеральної або регіональної прокуратури не лише адвокатам, а й усім спеціальним суб'єктам, зазначеним у ч. 1 ст. 481 КПК. Тобто статус спеціального суб'єкта взагалі позбавлений будь-якого сенсу.

З огляду на вищезазначене, а також низку інших серйозних загроз, законопроект № 9055 було визнано таким, що унеможливило подальше незалежне функціонування адвокатури, руйнує гарантії захисту всього спектру конституційних прав громадян та загалом створює системні ризики для розвитку України як правової демократичної держави. **Прийняття законопроекту № 9055 за основу та в цілому унеможливило б незалежний від політичної волі захист адвокатурою прав, свобод та інтересів осіб.**

Повернення у Тіньовому звіті до важливості цього законопроекту та його позитивна оцінка свідчить про те, що автор(и) Тіньового звіту вбачають можливим реформування адвокатури за відображенням у ньому токсичним сценарієм. Це, в свою чергу, свідчить про повний антагонізм інтересів адвокатури та автора (авторів) тіньового звіту і спрямованість їхньої діяльності на досягнення діаметрально протилежних цілей.

Щодо монопольного права органів адвокатського самоврядування визначати організаційні аспекти функціонування інституту адвокатури (стор. 153-155)

Слід зауважити, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», прийнятий 5 липня 2012 року, є прогресивним нормативно-правовим актом, повністю імplementованим до стандартів європейського правового поля і відповідає принципам європейського співтовариства.

Відповідно до статті 2 цього Закону, адвокатура України є недержавним *самоврядним* інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. Рішення з'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України є обов'язковими до виконання всіма адвокатами; у період між з'їздами адвокатів України функції адвокатського самоврядування виконує Рада адвокатів України (ч. 1 ст. 55 та ч. 1 ст. 57 та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Дотримуючись визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вимог та принципів, адвокатура України показала свою ефективність і злагодженість функціонування впродовж більш ніж десятилітньої роботи. Це підтверджено численними національними дослідженнями і висновками провідних міжнародних інституцій. Втім, вказані факти свідомо залишилися поза увагою розробників Тіньового звіту, який, розхитуючи українську систему правосуддя, підриває авторитет адвокатури в суспільстві.

У контексті наведеного Рада адвокатів України наголошує, що аргументами для підтвердження безвідповідальності звинувачень у Тіньовому звіті є позиція Європейської Комісії, української влади і українського народу щодо діяльності і ролі адвокатури та сучасного українського законодавства в цій сфері. Так, у висновку Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі не зазначено жодного недоліку, який би стосувався інституту адвокатури чи профільного законодавства. На переконання української влади, національне законодавство не має недоліків імplementації в сфері інституту адвокатури, що свідчить про повну адаптацію української адвокатури до європейської.

Таким чином, обнародування Тіньового звіту з надуманими проблемами в сфері адвокатури, у тому числі щодо монопольного права органів адвокатського самоврядування визначати організаційні аспекти функціонування інституту адвокатури, доведення його безпідставного змісту до міжнародних партнерів, завдає іміджевої шкоди Україні, підриває основи довіри до української влади, що є свідомою дискредитацією України в такий складний і відповідальний час.

Про проблеми ведення Єдиного реєстру адвокатів України (стор. 155-159)

Закріплення за органами адвокатського самоврядування функції ведення Єдиного реєстру адвокатів України є одним із важливих здобутків сучасної адвокатури України на шляху до забезпечення реальної незалежності цього інституту.

Практична функціональна значущість ЄРАУ полягає в тому, що ця електронна база даних ведеться з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які набули права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, про обрані адвокатами організаційні форми адвокатської діяльності.

Відповідно до статті 44 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", ведення ЄРАУ є одним із завдань адвокатського самоврядування.

На виконання статті 17 Закону Рада адвокатів України своїм рішенням № 74 від 12.08.2022 року затвердила Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України, з наступними змінами та доповненнями.

Статус ЄРАУ, визначений Законом, не є державним реєстром. Його ведення забезпечується Радою адвокатів України на підставі відомостей, що вносяться радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України.

Концентрація функцій з реального адміністрування ЄРАУ в руках органів адвокатського самоврядування дозволила відмежувати ЄРАУ від усіх інших державних реєстрів, отже унеможливила владно-державний вплив з використанням реєстрових інструментів на окремих адвокатів та інститут адвокатури в цілому.

Надання будь-якому органу державної влади функцій адміністративного забезпечення ЄРАУ неминуче створить передумови для владно-адміністративного втручання в функціонування інституту незалежної адвокатури, що в свою чергу порушить принцип незалежності адвокатури.

Відповідно до ч. 2 ст. 45 Кримінального процесуального кодексу України, захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесені до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого до Єдиного реєстру адвокатів України внесено відомості про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

НААУ, як власник ЄРАУ, регулює та координує взаємодію з Кабінетом Міністрів України, Міністерством цифрової трансформації України та/або іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою забезпечення відкритості та доступності інформації про адвокатів України.

Згідно Тінього звіту проблеми з веденням ЄРАУ в адвокатурі є такими:

1. **"Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України, затверджений НААУ, передбачає внесення до ЄРАУ та оприлюднення відомостей, не передбачених Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність"**

В постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справі № 640/28126/20 встановлено, що:

"46. Водночас Верховний Суд зазначає, що закон не забороняє вносити до ЄРАУ додаткові відомості, окрім перелічених вище.

50. Таким чином, оскаржуване рішення відповідача стосується подання до ЄРАУ інформації, яка не визначена законом як обов'язкова і подання якої не є обов'язком адвокатського самоврядування та не забезпечується фінансово за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування.

51. Верховний Суд враховує, що ухвалення рішення такого змісту не суперечить визначеним законом повноваженням відповідача та належить до його компетенції".

Іншими словами, Верховний Суд підтвердив можливість Ради адвокатів України встановлювати додаткові відомості для внесення до ЄРАУ.

2. "...за внесення до ЄРАУ відомостей, не передбачених Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", встановлюється плата, яка також не передбачена цим Законом"

Відповідно до розділу 5 Порядку ведення ЄРАУ, передбачений порядок відшкодування витрат, пов'язаних з веденням ЄРАУ.

Так, п. 5.2 Порядку визначає, що витрати, пов'язані з утриманням ЄРАУ, відшкодовуються у розмірах та порядку, встановлених Радою адвокатів України.

Крім того, вищезгадане рішення Верховного Суду у справі № 640/28126/20 також підтвердило можливість встановлення плати за обслуговування ЄРАУ.

"44. Враховуючи викладене, Верховний Суд резюмує, що внесення обов'язкових відомостей до ЄРАУ здійснюється радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України в порядку реалізації завдань адвокатського самоврядування за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 58 Закону).

*45. Відповідно до ч. 2 ст. 58 Закону № 5076 розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування визначається з урахуванням необхідності покриття витрат на утримання рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, Вищої **ревізійної** комісії адвокатури та ведення **Єдиного реєстру адвокатів України** і не може перевищувати розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного календарного року. Розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування є однаковим для всіх адвокатів. Адвокати, право на заняття адвокатською діяльністю яких зупинено, звільняються від сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування на період зупинення такого права.*

46. При цьому Верховний Суд наголошує, що закон не забороняє вносити до ЄРАУ додаткові відомості, крім перелічених вище".

47. Також законодавство не забороняє органам адвокатського самоврядування самостійно визначати шляхи реалізації завдань адвокатського самоврядування та джерела їх фінансового забезпечення в межах закону".

3. "НААУ, як розпорядник відомостей, що містяться в ЄРАУ, всупереч п. 2 постанови Уряду № 835, не забезпечила оприлюднення та подальше оновлення набору даних на офіційному веб-сайті НААУ відповідно до Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, затвердженого цією постановою"

На виконання постанови Уряду № 835 НААУ забезпечує оприлюднення Єдиного реєстру адвокатів України у формі відкритих даних - <https://data.gov.ua/dataset/77706d25-57f9-4376-b470-5830b7a495ae>.

Щодо децентралізації адвокатури, можливості добровільного створення декількох адвокатських об'єднань з обов'язковим членством в них та безальтернативністю членства в НААУ (стор. 159, 162)

Висвітлена у Тіньовому звіті ідея можливості членства адвокатів у різних асоціаціях, які мають статус громадських організацій, глибоко деструктивна та неодноразово визнавалась адвокатурою як неприйнятна.

Наприклад, стаття 36 Конституції України передбачає, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян або обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Правові засади та організаційні основи реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, порядок утворення, реєстрації, діяльності і припинення громадських об'єднань визначає Закон України "Про громадські об'єднання" від 22 березня 2012 року № 4572-VI.

У вказаному Законі під поняттям громадське об'єднання визначено, що це є добровільним об'єднанням фізичних осіб та або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.

Таким чином, засади організації та діяльності адвокатури в Україні не охоплюються положеннями Закону України "Про громадські об'єднання", що прямо впливає зі змісту Конституції України.

З моменту створення та реєстрації НААУ як професійної самоврядної організації серед адвокатів тривалий час обговорюється питання порушення права на свободу об'єднання та публічного обговорення так званого "примусового членства в Національній асоціації адвокатів України".

Досліджувана проблематика вже не вперше публічно обговорюється і спростовується законодавчим положенням, а саме: відповідно до статті 2 Закону України "Про громадські об'єднання", дія зазначеного закону не поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення саморегульвних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування.

Більше того, інститут адвокатури в особі професійної організації НААУ за своїм правовим статусом, правовою природою організаційних форм адвокатського самоврядування, діяльністю органів адвокатського самоврядування є конституційним органом, покликаним надавати виключно професійну правничу допомогу в розумінні частини першої статті 59 Конституції України.

У цьому аспекті заслуговує на увагу позиція Верховного Суду України, який у постанові від 06 вересня 2016 року на підставі системного аналізу статусу, мети, завдань та функцій адвокатури дійшов до висновку, що адвокатура як інституція та її діяльність щодо забезпечення реалізації конституційного права особи на правову допомогу набуває певних властивостей суб'єкта публічних відносин. Така ознака адвокатури увиразнюється (посилюється) метою її служіння суспільному інтересу шляхом надання своєчасної і належної правової допомоги у поєднанні з виконанням делегованих їй державою окремих владних повноважень. Все це додатково підтверджує дуалістичність правової природи адвокатури та особливе правове становище Національної асоціації адвокатів України.

Окремою відмінністю від громадської організації є законодавча вимога, що НААУ як юридична особа не може бути реорганізована, а її ліквідація може бути здійснена лише на підставі закону.

Таким чином, правовідносини організації та функціонування НААУ не підпадають під дію Закону України "Про громадські об'єднання".

Отже, НААУ є юридичною організацією професійного самоврядування адвокатів, що прямо впливає зі змісту статті 45 Закону, Статуту НААУ та рішень вищих органів адвокатського самоврядування про найменування такої юридичної особи, а не добровільним об'єднанням громадян.

Крім того, Спільний висновок, прийнятий Венеціанською комісією на 88-му пленарному засіданні 14-15 жовтня 2011 року, у розділі VIII "Організація української адвокатури" закріпив автоматичне членство в НААУ, дослівна цитата з Висновку: "Частиною 1 статті 54 передбачено, що адвокатура України складається з усіх

адвокатів України, об'єднаних на підставі членства в Національній асоціації адвокатів України. Однак із законопроекту не зрозуміло, чи є членство в Національній асоціації адвокатів України обов'язковим, чи ні. Необхідно чітко визначити, що членство в Національній асоціації адвокатів України є обов'язковим".

В аспекті досліджуваного питання слід врахувати й позицію колишнього Президента Ради адвокатських та правових товариств Європи (ССВЕ) Б.Ват'є, який у листі до Верховної Ради України зазначив, що для репрезентації адвокатської професії у відносинах з урядами та іншими особами в усіх країнах-членах ССВЕ були створені асоціації адвокатів, а у більшості країн Європейського Союзу членство в таких асоціаціях є обов'язковим. Таке обов'язкове (автоматичне) членство в асоціаціях адвокатів у країнах Європи не розглядається як, суперечність принципу незалежності адвокатів та самоврядування професії, а навпаки, є необхідною передумовою, що забезпечує відповідну якість адвокатських послуг та незалежність адвокатів.

Статус Національної асоціації адвокатів України, принципи та організаційні форми адвокатського самоврядування визначаються розділом VII Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Ці положення закону були прийняті відповідно до зауважень та рекомендацій Європейського Союзу. Йдеться про забезпечення захисту статусу адвокатури на законодавчому рівні та створення професійної асоціації адвокатів (п. 11 Висновку № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо вступу України до Ради Європи від 26 вересня 1995 року; п. 10 Резолюції 1346 (2003) Парламентської Асамблеї Ради Європи "Виконання Україною своїх обов'язків та зобов'язань" від 29 вересня 2003 року; пп.3.6 пункту 7.3 Резолюції 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи "Функціонування демократичних інститутів в Україні" від 4 жовтня 2010 року).

Запропонована децентралізація адвокатського самоврядування та створення альтернативних регіональних професійних організацій адвокатів зруйнує єдину систему української адвокатури, побудовану на принципах унітарної держави відповідно до рекомендацій Ради Європи. Автори змін пропонують закласти підґрунтя для форматування системи адвокатури на засадах федералізації.

Наприклад, у Федеративній Республіці Німеччина існують незалежні територіальні асоціації адвокатів у кожній землі; у Сполучених Штатах Америки - незалежні асоціації адвокатів у кожному штаті; у Канаді - незалежні асоціації адвокатів або правничі товариства у кожній провінції. Спільним для них є те, що, на відміну від України, ці країни є федераціями, тому структура системи адвокатури базується на принципах федерації. Україна, навпаки, є унітарною державою, тому система адвокатури базується на принципах єдності структури та певного ступеня централізації.

Відповідно до положень частини 1 статті 45 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", Національна асоціація адвокатів України є недержавним неприбутковим професійним об'єднанням, що об'єднує всіх адвокатів України та створюється для забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування.

Адвокати України, будучи членами НААУ, можуть вільно здійснювати адвокатську діяльність на всій території України. Він також повинен бути включений до Єдиного реєстру адвокатів України та зобов'язаний виконувати рішення Асоціації. НААУ приймає адвоката до професії, здійснює контроль за дотриманням адвокатом вимог адвокатської етики та накладає на нього стягнення. Натомість у федеративних державах це локалізовано в межах території адміністративно-територіальної одиниці (землі, штату, провінції), де адвокат здійснює свою діяльність.

Впровадження федеральних елементів в українську адвокатуру призведе до розбалансування всієї системи правосуддя. Неможливо буде впроваджувати загальні правила та дотримуватися єдиних професійних стандартів. Однак найголовніше те, що федералізація адвокатури, яка є конституційним елементом системи правосуддя держави, створить підґрунтя для федералізації інших державних структур і територій.

Вбачається в цій пропозиції крок до просування ідеї федералізації України, що може свідчити про пособництво державі-агресору.

Про відновлення роботи окремих органів адвокатського самоврядування

28 січня 2022 року Рада адвокатів України прийняла Рішення № 5 "Про неправомочність звітно-виборчої конференції Ради адвокатів міста Києва приймати рішення від 07 листопада 2021 року та відсутність юридичних фактів", яким визначила, що звітно-виборча конференція Ради адвокатів міста Києва від 07 листопада 2021 року була проведена з порушенням положень Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Рішенням встановлено, що в місті Києві відсутні належним чином обрані органи адвокатського самоврядування.

Рішенням Ради адвокатів України № 8 від 28 січня 2022 року встановлено, що Рябенко П.В. як Голова Ради адвокатів міста Києва та члени Ради адвокатів міста Києва продовжують свою діяльність на підставі інституційної спадкоємності Національної асоціації адвокатів України та організаційних форм адвокатського самоврядування до проведення нової Конференції Ради адвокатів міста Києва, яка розпочалася та завершилася 07 листопада 2021 року.

З початком звітно-виборчої конференції Ради адвокатів міста Києва 07 листопада 2021 року сплив п'ятирічний строк повноважень членів органів адвокатського самоврядування міста Києва, в тому числі Голови Ради адвокатів міста Києва Рябенка П.К., який був продовжений за правилами спадкоємності відповідним рішенням Ради адвокатів України № 113 від 27 жовтня 2021 року.

Також рішенням Ради адвокатів України № 8 від 28 січня 2022 року вирішено скликати конференцію адвокатів міста Києва з наступним порядком денним: про наслідки проведення Звітно-виборчої конференції адвокатів міста Києва від 07.11.2021, яка відбулась із порушеннями приписів Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та рішень вищих органів адвокатського самоврядування, у тому числі Порядку висування та обрання делегатів звітно-виборчої конференції

адвокатів міста Києва, Регламенту звітно-виборної конференції адвокатів міста Києва, затверджених рішенням Ради адвокатів України № 82 від 10.09.2021, зі змінами; обрання Голови Ради адвокатів міста Києва; обрання Голови Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; визначення кількісного складу Ради адвокатів міста Києва; обрання членів Ради адвокатів міста Києва; визначення кількості членів кваліфікаційної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; визначення кількості членів дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; обрання членів кваліфікаційної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; обрання членів дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; обрання представника адвокатів міста Києва до Ради адвокатів України; обрання представника адвокатів міста Києва до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; визначення кількісного складу Ревізійної комісії адвокатів міста Києва; обрання Голови Ревізійної комісії адвокатів міста Києва; обрання членів Ревізійної комісії адвокатів міста Києва; затвердження штатного розпису та кошторису Ради адвокатів міста Києва; затвердження штатного розпису та кошторису Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва; різне.

Вказаним рішенням Ради адвокатів України затверджено Порядок висування та обрання делегатів на конференцію Ради адвокатів міста Києва та Регламент конференції Ради адвокатів міста Києва, встановлено квоту делегатів на конференцію та утворено Організаційний комітет з підготовки та проведення конференції Ради адвокатів міста Києва (далі - Організаційний комітет).

На Організаційний комітет покладено забезпечення проведення конференції та загальних зборів адвокатів з висування делегатів на Конференцію адвокатів міста Києва, визначення часу, дати та місця проведення зборів адвокатів та Конференції адвокатів міста Києва.

На виконання вищезазначеного рішення НААУ 9 лютого 2022 року Організаційний комітет прийняв рішення "Про організаційно-технічне забезпечення проведення зборів адвокатів районів міста Києва та Конференції адвокатів міста Києва" зі змінами від 23 лютого 2022 року, яким встановив дату, час та місце проведення зборів адвокатів та Конференції адвокатів міста Києва. Зокрема, датами проведення цих заходів було визначено 25 лютого 2022 року та 26 лютого 2022 року відповідно.

Однак, у зв'язку з початком широкомасштабної військової агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року Організаційний комітет прийняв рішення відкласти проведення загальних зборів адвокатів районів міста Києва та Конференції Ради адвокатів міста Києва до завершення воєнного стану в Україні, призначивши нові дати їх проведення. Це рішення було доведено до відома адвокатів шляхом розміщення на офіційному веб-сайті НААУ.

У контексті викладеного та враховуючи, що органи адвокатського самоврядування міста Києва на даний час не сформовані належним чином, керуючись

рішенням Ради адвокатів України № 8 від 28 січня 2022 року, Організаційний комітет з підготовки Конференції Ради адвокатів міста Києва має всі підстави для прийняття рішення про дату, час та місце проведення Конференції Ради адвокатів міста Києва та зборів адвокатів після завершення воєнного стану.

Також, відповідно до рішення Ради адвокатів України № 51 від 01 серпня 2022 року, з метою збереження та оптимізації використання і утримання майна Ради адвокатів міста Києва, дотримання законодавчих вимог трудового, податкового, регуляторного та іншого законодавства України, Рада адвокатів України призначила В. Красника тимчасово виконуючим обов'язки керівника юридичної особи Ради адвокатів міста Києва.

Рішенням Ради адвокатів України № 10 від 21 лютого 2023 року Колесник Г.М. призначено тимчасово виконуючим обов'язки керівника юридичної особи Ради адвокатів міста Києва.

Також Рада адвокатів України призначила Тетяну Гнатюк тимчасово виконуючою обов'язки керівника юридичної особи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії міста Києва (рішення Ради адвокатів України від 01 серпня 2022 року № 53).

Зазначеним особами здійснено державну реєстрацію Положення про Раду адвокатів міста Києва та Положення про Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури м. Києва у новій редакції відповідно; надано право представляти Раду адвокатів міста Києва та КДКА м. Києва в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, організаціях, установах, перед громадянами; виконувати організаційно-розпорядчі та господарсько-фінансові функції, пов'язані з діяльністю ради адвокатів регіону та КДКА регіону тощо.

Рішенням Ради адвокатів України № 7 від 28 січня 2022 року, до обрання Голови та членів Ради адвокатів міста Києва конференцією адвокатів міста Києва, на Раду адвокатів України покладено обов'язок вносити до Єдиного реєстру адвокатів України за заявами адвокатів міста Києва інформацію (відомості) за умови їх обов'язкового документального підтвердження, а також видавати витяги з ЄРАУ як адміністратора Першого рівня.

Рішенням Ради адвокатів України № 6 від 28 січня 2022 року на Комітет захисту прав та гарантій адвокатської діяльності НААУ (до моменту обрання голови та членів Ради адвокатів міста Києва конференцією адвокатів міста Києва) покладено обов'язки сприяти забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних та соціальних прав адвокатів з робочим місцем згідно даних ЄРАУ у місті Києві, у тому числі забезпечити присутність членів вказаного Комітету у разі проведення у таких адвокатів обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката.

З огляду на викладене, а також рішення Ради адвокатів України № 69 від 21 вересня 2020 року, № 104 від 05-06 вересня 2022 року Рада адвокатів України, Комітет захисту прав та гарантій адвокатської діяльності НААУ, Організаційний комітет, тимчасовий виконувач обов'язків керівника юридичної особи Ради адвокатів

міста Києва Колесник Г.М., тимчасовий виконувач обов'язків керівника юридичної особи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва Гнатюк Т.В. здійснюють свої обов'язки (функції) визначені рішеннями Ради адвокатів України до початку вступу на посади (до першого засідання) новообраних членів органів адвокатського самоврядування міста Києва у новому складі після скасування чи припинення дії воєнного стану.

Щодо постійного оновлення складу органів адвокатського самоврядування та законопроекту № 7025

Рішенням РАУ № 19 від 24.02.2022 затверджено резолюцію щодо проекту Закону України «Про саморегулівні організації» № 7025 від 04.02.2022.

Рада адвокатів України, із врахуванням направлених Національною асоціацією адвокатів України до Комісії з питань правової реформи при Президентові України змін до профільного Закону, підтримувала прийняття законопроекту № 7025 та наголошувала, що запропоновані зміни сприятимуть вирішенню ключових питань організації саморегулівних організацій.

Міжнародні стандарти адвокатської професії передбачають, що профільне законодавство не може бути змінено без повідомлення та консультацій, а тим більше, без широкого обговорення з професійною організацією адвокатів, яка є голосом професії та представляє правничу спільноту у відносинах з органами влади. ССВЕ, Міжнародна асоціація юристів та інші міжнародні професійні організації правників неодноразово наголошували на тому, що спроби позбавити адвокатуру права брати участь у реформуванні профільного законодавства суперечать двом ключовим цінностям адвокатської професії - незалежності та саморегулюванню.

В преамбулі Основних положень про роль адвокатів, прийнятих VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року, наголошується, що професійні асоціації адвокатів відіграють важливу роль у підтриманні професійних стандартів та етичних норм, захищають своїх членів від переслідувань та необґрунтованих обмежень і посягань, кооперуються з урядом та іншими інститутами для досягнення цілей правосуддя і суспільного інтересу.

Згідно п.п. 16, 25 Основних положень уряду мають забезпечити адвокатам можливість здійснювати їх обов'язки без перешкод й недоречного втручання. Професійні асоціації мають кооперуватися з урядами для забезпечення права кожного на рівний та ефективний доступ до правничої допомоги, з тим, щоб адвокати були здатні за відсутності недоречного стороннього втручання діяти згідно із законом та визнаними професійними стандартами й етичними правилами.

Нормотворча діяльність без залучення конституційного суб'єкта, що представляє адвокатуру та об'єднує інтереси всіх адвокатів України, порушує принципи, викладені у ст. ст. 24, 59, 92, 131-2 Конституції України.

Таким чином, Рада адвокатів України вважає, що вищий орган адвокатського самоврядування має в обов'язковому порядку бути долучений до розробки законопроектів та підзаконних нормативних актів у сфері надання правничої допомоги, а також до спільної реалізації прийнятих положень, аналізу стану функціонування системи та прийняття заходів на її удосконалення, що відповідатиме зобов'язанням України за міжнародним законодавством.

Враховуючи наведене, доцільними та обґрунтованими є запропоновані законопроектом зміни, відповідно до яких передбачено залучення представників саморегулювальної організації (у тому числі представників НААУ) до процесу розробки проектів законів, інших нормативно-правових актів, які стосуються статусу такої організації, її прав та обов'язків, сфери (виду) її діяльності.

Зміни до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" повністю відповідають вимогам міжнародного права та чинному українському законодавству, яке передбачає, що адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання своєї організації та діяльності.

Законопроект № 7025 систематизує та убезпечує від неоднозначного тлумачення порядок створення та організації діяльності системи адвокатського самоврядування шляхом визначення у відповідному законі структури НААУ, комітетів НААУ, порядку формування Секретаріату НААУ, чіткого та обов'язкового переліку відомостей, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру адвокатів України, визначення НААУ держателем та розпорядником ЄРАУ в порядку, встановленому Радою адвокатів України, тощо.

Рада адвокатів України вважає, що прийняття таких змін матиме надзвичайно позитивний вплив на розвиток НААУ як самоврядної організації та адвокатури в цілому, оскільки дозволить швидко та ефективно впроваджувати реформи, визначені Європейським Союзом, шляхом зменшення рівня державного контролю за діяльністю юридичних осіб; забезпечить правове підґрунтя для розвитку саморегулювальних організацій, як господарського, так і професійного саморегулювання, та, як наслідок, дозволить ефективно виконувати завдання адвокатського самоврядування.

Підтвердженням ефективності, прозорості і відкритості роботи органів адвокатського самоврядування є постійне оновлення органів адвокатського самоврядування. За період 2012 – початок 2022 років відсоткове співвідношення переобрання керівництва та членів органів адвокатського самоврядування є дуже високим (ВКДКА – 78,57%, РАУ – 75%, ВРКА – 66,6%, регіональні органи адвокатського самоврядування 60-100%).

На переконання Ради адвокатів України, вказане свідчить про постійне оновлення органів адвокатського самоврядування як вищого так і регіонального рівнів, та доводить, що адвокати здатні самостійно вільно та незалежно обирати та бути обраними до органів адвокатського самоврядування.

Рада адвокатів України, з огляду на наведене, враховуючи, що законопроект № 7025 від 04 лютого 2022 року відповідає нормам Конституції України, міжнародним стандартам захисту прав людини і принципам діяльності адвокатури, передбачає додаткові гарантії незалежного самоврядного інституту адвокатури, гарантує подальше наближення адвокатури до європейських стандартів та посилює гарантії адвокатської діяльності, вирішила звернутись до народних депутатів Верховної Ради України з проханням підтримати прийняття цього законопроекту у запропонованій редакції.

Щодо адвокатів на тимчасово окупованих територіях (стор. 167-170)

У контексті цього зауважуємо, що Рада адвокатів України неодноразово звертала увагу, що статті 111-1 і 111-2 Кримінального кодексу України передбачають кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність і пособництво державі-агресору. Рада адвокатів України переконана, що вчинення цих тяжких злочинів має тягти кримінальну відповідальність для особи незалежно від її статусу і професійної належності. Тож, спроба підмінити кримінальну відповідальність за підтримку збройної агресії РФ та колабораціонізму дисциплінарною відповідальністю виглядає як намагання створити механізм уникнення певними особами кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти основ національної безпеки.

Про інституційну міцність адвокатури свідчить той факт, що органи регіонального адвокатського самоврядування з окупованих територій відкрили свої додаткові офіси в Києві або на інших не окупованих територіях, здійснюють допуск до професії, стажування, підвищення кваліфікації та дисциплінарні процедури.

Щодо встановлення Радою адвокатів України обов'язкових внесків (стор. 170-173, 187)

Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів України, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, ради адвокатів регіонів, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури утворюються і діють відповідно до Конституції України та Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність".

Відповідно до ч. 4 ст. 55 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" Рада адвокатів України встановлює розмір та порядок сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, забезпечує їх розподіл та використання (у разі прийняття з'їздом адвокатів України рішення про сплату щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування та визначає напрями їх використання).

Внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування - кошти, що надходять до організаційних форм адвокатського самоврядування, які мають статус юридичної особи, відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", з метою забезпечення гарантій незалежності адвокатури України від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових

осіб, будь-яких інших органів, установ, організацій, фізичних та юридичних осіб для здійснення повноважень органами адвокатського самоврядування.

Розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування визначається з урахуванням необхідності покриття витрат на утримання рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, Вищої ревізійної комісії адвокатури та ведення Єдиного реєстру адвокатів України і не може перевищувати розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного календарного року (стаття 58 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність").

Варто зазначити, що сплата адвокатами щорічних внесків не є нововведенням, а є світовою та європейською практикою фінансування адвокатури, що дозволяє забезпечити належний рівень функціонування органів адвокатського самоврядування. У 2024 році щорічний внесок в Україні становить лише 73\$.

В Україні порядок сплати щорічного внеску регулюється Положенням про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, затвердженим рішенням Ради адвокатів України № 4 від 03 лютого 2017 року зі змінами.

Відповідно до цього Положення у разі фінансової неспроможності адвоката, враховуючи фінансово-матеріальний стан, а також інші фактичні обставини, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України/Національна асоціація адвокатів України мають право за заявами адвокатів, поданими у період з 01 грудня по 31 грудня поточного року, прийняти рішення про звільнення, зменшення розміру, відстрочення сплати щорічного внеску на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування щодо наступних категорій адвокатів:

- особи з інвалідністю I та II групи;
- особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники бойових дій (у тому числі особи, які брали участь у бойових діях на території інших держав);
- особи, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС I та II категорій;
- особи, які змушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації та набули відповідного статусу.

Рада адвокатів регіону також може надати адвокату розстрочку сплати щорічного внеску за умови його сплати рівними частинами в першій декаді кожного кварталу поточного року. Рішення про розстрочення сплати щорічного внеску приймається радою адвокатів регіону за заявою адвоката, поданою в період з 01 грудня по 31 грудня поточного року, за умови обґрунтованої та документально підтвердженої неможливості сплати щорічного внеску одним платежем.

Однак, звісно, у Тіньовому звіті не згадуються позитивні процедури, які застосовує НААУ для допомоги адвокатам, що її потребують.

У постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справі № 640/28126/20 зазначено, що:

"42. Стаття 58 Закону регулює питання фінансового забезпечення органів адвокатського самоврядування.

43. Ця правова норма передбачає, що утримання органів адвокатського самоврядування може здійснюватися за рахунок коштів

1) плата за складання кваліфікаційного іспиту;

2) щорічні внески адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування;

3) відрахування кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури на забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури;

4) добровільні внески адвокатів, юридичних фірм та адвокатських об'єднань;

5) добровільні внески фізичних та юридичних осіб;

б) інші джерела, не заборонені законом.

44. З огляду на викладене, Верховний Суд резюмує, що внесення обов'язкових відомостей до ЄРАУ здійснюється радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України в порядку реалізації завдань адвокатського самоврядування за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 58 Закону).

45. Відповідно до ч. 2 ст. 58 Закону № 5076 розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування визначається з урахуванням необхідності покриття витрат на утримання рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, Вищої ревізійної комісії адвокатури та ведення Єдиного реєстру адвокатів України і не може перевищувати розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного календарного року. Розмір щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування є однаковим для всіх адвокатів. Адвокати, право на заняття адвокатською діяльністю яких зупинено, звільняються від сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування на період зупинення такого права.

46. Водночас Верховний Суд зазначає, що закон не забороняє вносити до ЄРАУ додаткову інформацію, окрім перелічених вище відомостей.

47. Також законодавство не забороняє органам адвокатського самоврядування самостійно визначати шляхи реалізації завдань адвокатського самоврядування та джерела їх фінансового забезпечення в межах правового поля.

48. Судами попередніх інстанцій встановлено, що Рішенням Ради адвокатів України № 191 "Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України" від 22.09.2017 року (зі змінами) затверджено щорічний внесок (плата) за обробку, внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі

адвоката (за його бажанням) в базі даних Єдиного реєстру адвокатів України на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України, а саме

1) логотип та/або назву веб-сайту адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання, в якому адвокат здійснює адвокатську діяльність, - у розмірі однієї мінімальної заробітної плати, встановленої на день подання такої інформації до ради адвокатів регіону;

2) категорії справ, які веде адвокат (не більше 10 категорій) - у розмірі 50% однієї мінімальної заробітної плати, встановленої на день подання такої інформації до ради адвокатів регіону;

3) нагороди, почесні звання, відзнаки тощо - у розмірі 50% однієї мінімальної заробітної плати на день подання такої інформації до ради адвокатів регіону. (пункт 1).

49. При цьому суди встановили, що рішення було прийнято відповідачем з метою покращення профілю адвоката в ЄРАУ. Зокрема, адвокатам надається можливість на платній основі вносити додаткову інформацію, яка фактично є рекламою адвоката. Така інформація може бути внесена виключно за бажанням адвоката.

50. Таким чином, оскаржуване рішення відповідача стосується подання до ЄРАУ інформації, яка не визначена законом як обов'язкова і подання якої не є обов'язком адвокатського самоврядування та не забезпечується фінансово за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування.

51. Верховний Суд враховує, що ухвалення рішення такого змісту не суперечить визначеним законом повноваженням відповідача та належить до його компетенції.

52. З огляду на це, Верховний Суд погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, що оскаржуване рішення Ради адвокатів України від 22.09.2017 № 191 "Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України" (зі змінами) прийнято відповідачем виключно в частині сплати внесків за внесення додаткових відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України, що не передбачено Законом № 5076 як обов'язкове.

53. Водночас, п. 6 ч. 1 ст. 58 Закону передбачає, що утримання органів адвокатського самоврядування може здійснюватися також за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

54. За таких обставин Верховний Суд вважає правильним висновок судів про те, що доводи позивача про те, що відповідно до ч. 2 ст. 58 Закону №. 5076 розмір щорічних внесків адвокатів не може перевищувати прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня відповідного календарного року, оскільки встановлена оскаржуваним рішенням щорічна плата (внесок) за опрацювання, внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) у базі даних Єдиного реєстру адвокатів України не відноситься до обов'язкових внесків, а вноситься виключно за бажанням адвоката.

55. Доводи позивача про те, що Рада адвокатів України не має права встановлювати щорічні внески за ведення Єдиного реєстру адвокатів, також є безпідставними, оскільки частиною 4 статті 55 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" та пунктом 1.6 розділу II Положення про Раду адвокатів України передбачено повноваження Ради адвокатів України здійснювати організаційне, методичне, інформаційне забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України та встановлювати розмір та порядок сплати щорічних внесків адвокатів.

Щодо доступу до професії адвоката: корупційні ризики, морально-етичні компоненти, складання кваліфікаційного іспиту, проходження стажування (стор. 173-178)

Право на професійну правничу допомогу – це гарантована Основним Законом держави можливість особи отримати високоякісні правничі послуги, які може забезпечити лише професійний адвокат, який пройшов спеціальну підготовку. Таким чином, держава гарантує, що допомога буде надана адвокатом, який матиме необхідний рівень професійної підготовки, буде пов'язаний правилами професійної етики, законодавчими вимогами доступу до професії та нести відповідальність за неналежне виконання ним свого професійного обов'язку.

Статутними завданнями НААУ, серед іншого, є забезпечення високого професійного рівня адвокатів України, розробка єдиної методики професійної підготовки та перепідготовки адвокатів, помічників та стажерів адвокатів, поширення етичних стандартів професії.

При цьому, процедура доступу до професії адвоката та стажування є повністю прозорою і врегульована Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та рішеннями Ради адвокатів України. На даний час кваліфікаційні іспити проводяться відкрито, з урахуванням європейської практики.

Разом з цим, органами адвокатського самоврядування ведеться робота над впровадженням нової процедури складання кваліфікаційного іспиту. Діючий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» дає змогу перейти на електронну форму іспиту та уникнути людського фактору при оцінюванні результатів іспиту.

Зокрема, прийнято за основу та затверджено Концепцію реформування процедури складання кваліфікаційного іспиту для отримання права на заняття адвокатською діяльністю, яка передбачає складання кваліфікаційного іспиту за допомогою сучасних електронних ресурсів.

Тож, дійсний намір авторів Тіньового звіту не полягає в покращенні регулювання допуску до професії адвоката або проходженні стажування, бо це вже врегульовано законом та рішеннями РАУ прийнятими на виконання статутних завдань, а намір криється в бажанні вигаданими «недоліками» дискредитувати адвокатуру в суспільстві.

Щодо доцільності декларування адвокатами, зокрема, членами органів адвокатського самоврядування (стор. 178, 192-195).

Адвокатура в демократичному суспільстві функціонує як незалежна інституція, тобто не підпорядкована державі, забезпечена від будь-якого стороннього втручання та є особливим правозахисним інститутом в Україні. Про це свідчить імператив професійного захисту прав та законних інтересів осіб у суді, публічно-правовий статус даного інституту, надання державою права на отримання правової допомоги абсолютно всім фізичним і юридичним особам. Незалежність адвокатури є одним з головних принципів адвокатської діяльності.

У світовій практиці також простежується чітка тенденція до відособлення адвокатури від держави та органів влади, до відходу адвокатських асоціацій від публічності та публічно-правих функцій. Саме з урахуванням цих рекомендацій законодавець відобразив міжнародні стандарти й тенденції регулювання правовідносин суб'єктів, пов'язаних з наданням правничої допомоги, їх правовим становищем і покладеними на них функціями, в законодавстві України.

Безумовно, асоціація адвокатів має право і зобов'язана співпрацювати з органами влади та громадськістю. Однак така співпраця ніколи не повинна перетворюватися на втручання в процес прийняття рішень або формування органів асоціації.

Таким чином, органи адвокатського самоврядування, в тому числі регуляторні КДКА та ВКДКА, які здійснюють дисциплінарні функції в силу відповідного закону, не наділені владними повноваженнями у сфері публічно-правових відносин, не є державними органами, органами місцевого самоврядування та не уповноважені на виконання їх функцій.

Рада адвокатів України неодноразово публічно звертала увагу на те, що з положень профільного Закону № 5076-VI випливає, що адвокатура в Україні є незалежним самоврядним професійним правозахисним інститутом громадянського суспільства, тобто недержавним інститутом, діяльність якого не пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в діяльність адвокатури та органів адвокатського самоврядування.

КДКА є органом адвокатського самоврядування, створеним з іншою метою, ніж органи державної влади, державного управління та місцевого самоврядування.

Закон № 5076-VI не уповноважує КДКА та її дисциплінарну палату виконувати функції держави або місцевого самоврядування.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 жовтня 2021 року у справі № 640/16390/21 було задоволено позов члена органу адвокатського самоврядування.

На думку суду, формулювання підпункту "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції" прямо та чітко не визначає позивача як суб'єкта Закону України "Про запобігання корупції", а тому не може покладати на

нього додаткові обов'язки у вигляді подання декларації, що в свою чергу свідчить про протиправність дій відповідача щодо визначення позивача суб'єктом декларування відповідно до статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", а саме особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

В іншій справі, № 340/9336/21, Кіровоградський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 17 січня 2022 року частково задовольнив позовні вимоги члена Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Кіровоградської області.

Зокрема, суд встановив, що Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", який регулює діяльність адвокатури в Україні, не передбачає створення дисциплінарних комісій, представники яких зазначені у пп. "в" п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України "Про запобігання корупції" як суб'єктів декларування.

Крім того, суд наголосив, що наявність або відсутність певних обставин, які, на думку відповідача, свідчать про існування корупційних ризиків, а також важливість діяльності, яку здійснюють органи адвокатського самоврядування, не дозволяють віднести позивача до категорії декларантів, оскільки лише закон може віднести позивача до такої категорії.

У справі № 540/3855/21 рішенням Херсонського окружного адміністративного суду від 02 грудня 2021 року суд встановив, що зміст підпункту "в" пункту 2 частини першої статті 3 та пункту 2 частини третьої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" не відповідає принципу правової визначеності, оскільки не дозволяє невизначеним адресатам цих положень з'ясувати свої обов'язки щодо подання декларації з достатньою точністю.

Отже, суд дійшов висновку, що дії Національного агентства з питань запобігання корупції щодо визначення членів КДКА суб'єктом декларування відповідно до статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", а саме особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, були протиправними.

У справі №. 540/5734/21, відповідно до висновку Херсонського окружного адміністративного суду від 23 грудня 2021 року, підпункт "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції" прямо не визначає позивача як суб'єкта Закону України "Про запобігання корупції", що, в свою чергу свідчить про протиправність дій відповідача щодо віднесення ОСОБА_1, як члена дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Херсонської області, до осіб, які для цілей Закону України "Про запобігання корупції" прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Натомість у справі № 380/9317/21 Верховний Суд, закриваючи провадження у справі, встановив, що "положення статті 50 Закону № 5076-VI у поєднанні з наведеною вище позицією Верховного Суду щодо правового статусу кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури дають підстави стверджувати, що члени таких комісій відповідають критеріям, встановленим підпунктом "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII. 1700-VII, оскільки відповідні комісії утворюються відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", тобто

відповідно до "інших законів".Провадження у вищезазначених справа закрито на підставі постанови Великої Палати Верховного Суду у справі № 260/3380/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930843>

Про поєднання військової служби та адвокатської діяльності

Тіньовий звіт та його висновки щодо адвокатури обґрунтовуються тим, що адвокат може і має повне право поєднувати свою професійну діяльність з військовою службою.

Таке твердження не є законним і є глибоко токсичним для обох інститутів: адвокатури та військової служби.

Так, відповідно до частин 1 та 2 статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", несумісною з адвокатською діяльністю є, зокрема, військова або альтернативна (невійськова) служба. У разі виникнення обставин несумісності, встановлених частиною першою цієї статті, адвокат зобов'язаний у триденний строк з дня виникнення таких обставин подати до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця заяву про зупинення адвокатської діяльності.

03 березня 2022 року Рада адвокатів України ухвалила рішення № 24 "Про особливості проходження адвокатами військової або альтернативної (невійськової) служби в умовах воєнного стану", відповідно до якого в період воєнного стану порушення адвокатами вимог щодо несумісності військової або альтернативної (невійськової) служби не вважається порушенням і такі підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності не застосовуються.

02 серпня 2022 року Рада адвокатів України прийняла Рішення № 60 "Про виконання адвокатами вимог, передбачених пунктом 2 частини першої статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", відповідно до якого надала наступне роз'яснення:

Рада адвокатів України, розглянувши проект роз'яснення, підготовлений Робочою групою з питань реалізації вимог статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" щодо виконання адвокатами вимог, передбачених пунктом 2 частини 1 статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", з урахуванням пропозицій, зауважень та доповнень членів Ради адвокатів України, в межах своїх повноважень роз'яснює наступне.

03 березня 2022 року Рада адвокатів України прийняла рішення № 24 "Про особливості проходження адвокатами військової або альтернативної (невійськової) служби в період дії правового режиму воєнного стану" з метою реалізації заходів правового режиму воєнного стану, передбачених статтею 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану", та забезпечення прав адвокатів у період дії воєнного стану.

У зв'язку з неоднозначністю сприйняття змісту рішення, зокрема, щодо виконання адвокатом вимог, передбачених статтею 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", виникла необхідність надати наступні роз'яснення.

Відповідно до положень пункту 1 частини 1 статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", військова або альтернативна (невійськова) служба є несумісною з адвокатською діяльністю (пункт 2 частини 1 статті 7 Закону).

Загальні засади проходження військової служби в Україні визначені Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу". Частина 9 статті 1 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" визначає військовослужбовців як осіб, які проходять військову службу. Відповідно до частини 1 статті 2 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", військова служба - це особливий вид державної служби, що полягає у професійній діяльності громадян України (крім випадків, визначених законом), придатних до неї за станом здоров'я і віком іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із захистом України, її незалежності та територіальної цілісності. Період військової служби зараховується до страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, стажу державної служби громадян України.

Частина 6 статті 2 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" передбачає наступні види військової служби:

- регулярна військова служба;
- військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військова служба за контрактом рядового складу;
- військова служба за контрактом для сержантського та старшинського складу;
- військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, військові факультети, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки (далі - вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів);
- військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;
- військова служба за призовом осіб офіцерського складу;
- військова служба за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.

Організаційно-правові засади альтернативної (невійськової) служби визначаються Законом України "Про альтернативну (невійскову) службу". Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 1 Закону України "Про альтернативну (невійскову) службу", альтернативна служба - це служба, що запроваджується замість проходження строкової військової служби і спрямована на виконання громадянами обов'язку перед суспільством. Тобто на законодавчому рівні чітко визначено статус військовослужбовця та конкретні види військової служби. Також визначено, що

альтернативна служба є своєрідною "заміною" строкової військової служби як одного з видів військової служби.

Із системного аналізу наведених положень випливає, що несумісною з діяльністю адвоката в розумінні Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" є п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність":

1) військова служба будь-якого виду з переліку, визначеного частиною 6 статті 2 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

2) альтернативна (невійськова) служба як заміна певного виду військової служби - строкової військової служби.

Відповідно до частини 2 статті 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", у разі виникнення обставин несумісності, встановлених частиною першою цієї статті, адвокат зобов'язаний у триденний строк з дня виникнення таких обставин подати до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця заяву про зупинення адвокатської діяльності.

Згідно зі ст. 34 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", порушення вимог щодо несумісності є дисциплінарним проступком адвоката і, відповідно, є підставою для притягнення адвоката до відповідальності за ч. 1 ст. 34 Закону.

З огляду на це та у зв'язку з введенням воєнного стану, за наявності об'єктивних причин несвоєчасного виконання адвокатами вимог ч. 2 ст. 7 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" у зв'язку з проходженням військової або альтернативної (невійськової) служби, Рада адвокатів України ухвалила рішення № 24 від 03 березня 2022 року:

"У період дії воєнного стану не вважається порушенням адвокатом вимог щодо несумісності військової або альтернативної (невійськової) служби та не може бути підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності".

Дане рішення не звільняє адвокатів від виконання вимог статті 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо зупинення адвокатської діяльності в зв'язку з виникненням обставин несумісності.

Законодавство чітко розмежовує адвокатську діяльність та військову службу. Надаючи право мобілізованим адвокатам надавати правничу допомогу, може призвести до низки проблем.

По-перше, це стосується забезпечення принципу незалежності адвокатури, гарантованого статтею 131-2 Конституції України. Адже адвокат, який перебуває на військовій службі, повинен виконувати накази військового командування, а тому ніяк не може бути незалежним.

Специфічні цілі та завдання адвокатури вимагають максимальної незалежності адвоката при здійсненні своїх професійних прав та обов'язків. Це означає свободу від

будь-якого зовнішнього впливу, тиску або втручання в процес надання професійної правничої допомоги, захисту або представництва клієнта.

Принцип незалежності адвоката, безперечно, можна вважати одним з основних, оскільки саме завдяки йому адвокат виконує свій головний професійний обов'язок - захист прав і свобод людини та забезпечення реалізації конституційного права кожного на правову допомогу. Незалежність професії означає, зокрема, свободу від державних органів, політичних партій, інших адвокатів тощо, а також від впливу особистих інтересів.

З метою дотримання цього принципу Закон та Правила адвокатської етики зобов'язують адвоката протидіяти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути мужнім і принциповим у виконанні своїх професійних обов'язків. При виконанні доручення клієнта адвокат не повинен керуватися вказівками інших осіб.

По-друге, порушення або недотримання принципу незалежності адвокатури очевидно призводить до значних перешкод у її діяльності, ускладнень у роботі, і, як наслідок, до надання неякісної правової допомоги людям.

Виникає питання щодо якості надання правової допомоги мобілізованими адвокатами, які мають зосередитися на виконанні завдань з відсічі збройної агресії проти України та захисту суверенітету нашої держави.

По-третє, відповідальність. Відповідно до Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, одним з основних принципів є єдиноначальність і суворе підпорядкованість.

З одного боку, командир (начальник) наділений всією повнотою адміністративної влади над підлеглими, а з іншого - несе персональну відповідальність за всі аспекти життя і діяльності військової частини, підрозділу та кожного окремого військовослужбовця.

Начальник має право віддавати накази підлеглому і зобов'язаний перевіряти їх виконання. У свою чергу, підлеглий зобов'язаний беззаперечно виконувати накази начальника (крім випадків явно злочинного наказу) і ставитися до нього з повагою.

Таким чином, основоположні принципи адвокатської діяльності суперечать принципам військової служби. У разі поєднання статусів адвоката та військовослужбовця виникає ситуація, коли особа повинна дотримуватися двох принципів, які прямо суперечать один одному. Ігноруючи вимогу несумісності, адвокат ставить під загрозу дотримання прав особи, яку він представляє.

По-четверте, у разі поєднання статусів адвоката та військовослужбовця виникає ситуація, коли особа повинна дотримуватися двох принципів, які прямо суперечать один одному. Варто зазначити, що і адвокат, і військовослужбовець (у тому числі призваний до Збройних Сил України за мобілізацією) складають присягу, і в разі суміщення цих статусів обидві присяги будуть порушені.

Поєднання професій зумовлює неналежне виконання громадянином обов'язків як військовослужбовця із захисту суверенітету та незалежності держави, так і адвоката - із здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту.

Щодо формалізму при реалізації дисциплінарних процедур та внесення змін до Правил адвокатської етики (стор. 188)

Безпідставно оцінена авторами Тіньового звіту невідповідність окремих положень правил адвокатської етики міжнародним стандартам та необхідність їх оновлення. Правила адвокатської етики, чинна редакція яких (зміни та доповнення) прийнята З'їздом адвокатів України від 15 лютого 2019 року, втілюють найновіші міжнародні стандарти. Тобто, Правила адвокатської етики та зміни до них затверджуються самими адвокатами, а тому є одним із самоврядних повноважень адвокатури і не можуть бути нав'язані адвокатурі під виглядом реформи.

Чинний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката. Ці Правила мають на меті уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури в сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загально визнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві, а тому пропозиції авторів Тіньового звіту щодо їх змін є необґрунтованими та безпідставними.

Авторами Тіньового звіту також не зазначено, в чому полягає недосконалість процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, натомість вказано про відсутність визначення в профільному Законі поняття «дисциплінарний проступок», що не відповідає дійсності.

Так, частиною 2 статті 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що дисциплінарним проступком адвоката є: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом.

Отже, прозорість процедур та адекватність дисциплінарних стягнень гарантована Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Регламентом кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону, Регламентом Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Положенням про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність. У контексті цього РАУ наголошує, що за статистикою 99% скарг розглядаються КДКА у відкритих засіданнях; засідання ВКДКА проводяться гласно і відкрито, рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної

комісії адвокатури, прийняті в рамках дисциплінарних процедур, публікуються на офіційному сайті комісії - <https://vkdkka.org/> тощо.

Таким чином, процедура притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності в Україні є максимально прозорою та впорядкованою Законом та рішеннями РАУ, натомість пропозиції авторів Тіньового звіту свідчать про намагання вигадати неділки яких не має ані в профільному Законі, ані в практичній реалізації норм діючого законодавства.

Щодо критики процесу безперервного професійного розвитку (стор. 189-191)

При підвищенні кваліфікації юристів в Україні враховуються такі європейські вимоги: 1) **Директиви Європейського Союзу**: Включають рекомендації щодо постійної освіти юристів і адвокатів, які забезпечують їхню професійну підготовку. 2) **Стандарти Ради Європи**: Рекомендації щодо навчання юристів, включаючи етичні норми, що сприяють професійному розвитку та відповідності європейським стандартам. 3) **Принципи безперервного навчання**: Згідно з європейською практикою, юристи зобов'язані проходити певну кількість годин підвищення кваліфікації щорічно (зазвичай 30 годин). 4) **Етичні та професійні стандарти**: Зокрема, вивчення етики професії, прав людини та стандартів справедливого судочинства. 5) **Інтердисциплінарний підхід**: Підвищення кваліфікації повинно охоплювати різні аспекти права, включаючи міжнародне право, правознавство та новітні тенденції в правовій сфері. 6) **Міжнародні сертифікаційні програми**: Участь у програмах, які відповідають європейським стандартам, таких як курси, акредитовані міжнародними асоціаціями.

Ці вимоги сприяють забезпеченню високої якості юридичних послуг та відповідності професійної підготовки юристів сучасним європейським стандартам.

З огляду на вказане, а також на виконання визначених ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» завдань, Національна асоціація адвокатів України, **забезпечує високий професійний рівень адвокатури в Україні.**

Саме виконуючи свої самоврядні завдання щодо забезпечення високого професійного рівня, НААУ врегулювала ці відносини шляхом встановлення Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України, який є обов'язковим для всіх адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України № 63 від 03.07.2021 зі змінами.

Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України поширюється на адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність у формах, визначених Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Порядок встановлює види та вимоги до підвищення кваліфікації: щорічну кількість годин підвищення кваліфікації для кожного адвоката, строки проходження, обов'язок його проходження, наслідки, які можуть настати в разі невиконання цього професійного обов'язку, в тому числі дисциплінарну відповідальність.

З метою забезпечення високого професійного рівня українських адвокатів Національна асоціація адвокатів України у 2015 році створила Вищу школу адвокатури, яка відповідає за організацію та реалізацію процесу безперервного професійного розвитку адвокатів. Вища школа адвокатури є навчальним майданчиком для безперервного професійного розвитку адвокатів, створення і проведення тренінгів, налагодження міжнародних зв'язків, у тому числі із Радою Європи освітньою платформою HELP, ССВЕ та іншими професійними об'єднаннями.

Безперервний професійний розвиток адвоката є його важливим професійним обов'язком, дотримання якого має забезпечити постійне поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок адвоката, отримання за бажанням адвоката нової спеціалізації або кваліфікації в певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти та практичного досвіду, а також забезпечити адвокатів достатньою інформацією про зміни в чинному законодавстві та практику його тлумачення і застосування. Основною метою безперервного професійного розвитку адвокатів є надання якісної допомоги клієнтам - громадянам України. Людиноцентризм є обов'язковим фокусом діяльності адвоката, оскільки пріоритетом для адвоката є якісний захист прав людини. Це вимагає постійного навчання.

На жаль, особи, які працювали над цим Тіньовим звітом, продемонстрували дуже низький рівень знань міжнародних стандартів безперервного професійного розвитку адвокатів та повне нерозуміння важливості безперервного професійного розвитку всіх адвокатів для забезпечення надання ними якісних послуг своїм клієнтам.

У Звіті міститься багато інформації про нібито низьку якість заходів з підвищення кваліфікації (*хоча це не відповідає дійсності і може бути перевірено будь-яким міжнародним експертом*), а також про те, що багато адвокатів свідомо ігнорують цю вимогу Закону.

Однак не згадуються інші способи, які також *допомагають активним і професійним адвокатам* досягти необхідної кількості балів підвищення кваліфікації на рік. Зокрема, до видів безперервного професійного розвитку адвокатів належать такі види діяльності:

- навчання або викладання за професійними програмами підвищення кваліфікації адвокатів у вищих навчальних закладах III та IV рівня акредитації, якщо вони є акредитованими операторами підвищення кваліфікації адвокатів. Кількість залікових балів в межах акредитації;

- участь у міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових, – науково-практичних та науково-методологічних конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах, програмах тощо, які організовані та проводяться операторами підвищення кваліфікації адвокатів в Україні та за кордоном. Кількість залікових балів в межах акредитації;

- участь у будь-яких акредитованих заходах з підвищення кваліфікації – адвокатів (в тому числі в форматі онлайн), які організовані операторами підвищення кваліфікації адвокатів після проходження тестування (за наявності) на онлайн-платформі адміністратора з підвищення кваліфікації адвокатів ВША НААУ. Кількість залікових балів в межах акредитації. У випадку, якщо навчальний продукт являє собою відеозапис, що не має чіткої структури курсу та не передбачає за результатами його перегляду зріз закріпленого матеріалу через тестування, то кількість залікових балів за такий вид підвищення кваліфікації дорівнює 1-му балу незалежно від кількості годин такого відео-запису. Це обмеження не стосується відео-матеріалів, які включаються в структуру онлайн-курсів з відповідною перевіркою знань;

- виступ у якості сертифікованого лектора з доповіддю, презентацією або науковим повідомленням на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних та науково-методологічних конференціях, семінарах, круглих столах, майстер-класах, тренінгах тощо. Застосовується подвоєна кількість балів в рамках акредитованого заходу;

- наукові або науково-практичні статті, які пройшли рецензування – Вченою радою Вищої школи адвокатури НААУ, 5000 знаків дорівнює одному заліковому балу;

- видання монографій, підручників, посібників (у тому числі у – співавторстві) видання - 12 залікових балів;

- здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права при – здійсненні адвокатської діяльності — 30 залікових балів;

- здобуття наукового ступеня доктора наук в галузі права (або доктора – права в разі отримання ступеня за кордоном) при здійсненні адвокатської діяльності - 45 залікових балів;

- робота в органах адвокатського самоврядування (в тому числі на – виборних позиціях без оформлення трудових відносин згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») — 5 залікових балів на рік;

- робота в складі Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та дисциплінарних палатах кваліфікаційно-дисциплінарних комісій в регіонах додатково 2 бали на рік з питань Правил адвокатської етики; участь в комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги - 5 залікових балів на рік;

- участь в роботі комітетів НААУ (голова та заступники голови комітету – НААУ - 10 балів на рік; член ради комітету 5 балів на рік). Участь адвоката в роботі комітету НААУ з питань адвокатської етики (голова, заступники та члени ради комітету) – додатково 2 бали на рік з питань Правил адвокатської етики;

- участь адвоката в роботі комітетів із захисту прав адвокатів рад – адвокатів регіонів за поданням Голови ради адвокатів регіону (голова та заступники голови комітету - 10 балів на рік; член комітету 5 балів на рік). Чисельність членів комітету в

поданні Голови ради адвокатів регіону не може перевищувати 15 осіб (за винятком Ради адвокатів м. Києва та Ради адвокатів Київської області, де чисельність членів комітету обмежується членами, які приймають активну участь в його роботі);

- успішне проходження онлайн тестування з подальшим нарахуванням– залікових балів. Тестування розробляються Вищою школою адвокатури НААУ відповідно до галузей права. Тестування з Правил адвокатської етики розробляються Вищою школою адвокатури НААУ із залученням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. Максимальна кількість таких балів не може перевищувати 2 залікових бали на рік;

- не проходження онлайн тестування на тему «Нормативне– регулювання статусу та питання діяльності органів адвокатського самоврядування». Тема включатиме зокрема (але не обмежуючись) такі питання: структура, повноваження органів адвокатського самоврядування, нормативні акти, що регулюють їх діяльність. Максимальна кількість таких балів не може бути більше, ніж 2 залікових балів на рік;

- окатів, які включені до Єдиного реєстру адвокатів України та– подали відомості про включення до Реєстру адвокатів, які надають БВПД, та/або уклали контракт про надання БВПД на постійній основі або договорів про надання БВПД на тимчасовій основі та мають отримати за рік не менш ніж 2 залікові бали з навчання з питання БПД. Проходження курсів Ради Європи на навчальній платформі HELP, при отриманні сертифікату, зараховується як виконання вимог Порядку в частині зарахування балів за навчання з питання БПД;

- інша діяльність, визначена Експертною радою НААУ.

Таким чином, жодне з тверджень про необхідність реформування адвокатури у спосіб, запропонований у Тіньовому звіті, не відповідає дійсності, а наведені аргументи є безпідставними та надуманими.

Щодо дискредитуючого характеру Тіньового звіту

Тіньовий звіт у частині, що стосується адвокатури, окрім вищезазначених хибних уявлень, містить численні неправдиві та наклепницькі твердження, які абсолютно не відповідають дійсності:

- «в сучасних умовах, використовуючи гасла незалежності від держави, спостерігається посилення залежності адвокатів від керівництва Національної асоціації адвокатів України» (стор. 151);

- «Наявна структура організації системи адвокатури, запроваджена Законом, характеризується: надмірною залежністю адвокатів від органів адвокатського самоврядування (ОАС); правовою невизначеністю у регулюванні, що здійснюється органами адвокатського самоврядування; недостатньою прозорістю процедур у сфері доступу до професії, що призводить до зловживань; наявністю ризиків та регулярною демонстрацією практичних

- кейсів зловживання у дисциплінарних процедурах; недостатнім рівнем підзвітності органів адвокатського самоврядування щодо питань фінансування та витрат всередині системи; наявністю суттєвих недоліків системи постійного професійного розвитку адвокатів, що перетворює процес на формальність поруч зі складною, непрозорою процедурою акредитації організацій, що проводять заходи з підвищення кваліфікації адвокатів» (стор. 152);
- «Але ці намагання змінити поточну ситуацію (прим. щодо законодавчого врегулювання самоврядних повноважень) так і не були втілені в життя через агресивний опір керівництва Національної асоціації адвокатів України (стор. 153);
 - «Реалізація Закону особливо узалежнила адвокатів від самих ОАС (стор. 153);
 - «Штучний попит на отримання свідоцтв став причиною корупційних ризиків питаннях доступу до професії адвоката, які суттєво зросли під час складання кваліфікаційних іспитів та проходження стажування» (стор. 174);
 - «...наразі в Україні саме адвокат є основною корупційною ланкою у системі правосуддя» (стор. 174);
 - «Черговий виклик – це опір НААУ та регіональних ОАС щодо реформування процедури складання кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю» (стор. 176);
 - «... доцільно ... Реформувати процедуру складання кваліфікаційного іспиту, зокрема шляхом внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з метою створення прозорої, ефективної та вільної від глибоко вкорінених корупційних практик системи доступу до професії» (стор. 178);
 - «Основним інструментом для переслідування адвокатів за їхні висловлювання та дії є насамперед Правила адвокатської етики...» (стор. 180);
 - «...це не перша спроба керівників адвокатури позбутись адвокатів-військовослужбовців» (стор. 186) та інші.

Жодне з наведених вище тверджень не відповідає дійсності і не підтверджується жодними фактами у Тіньовому звіті.

Наповнення Тіньового звіту подібними твердженнями створює у будь-якого читача негативне враження про функціонування адвокатури, а також необґрунтовано нав'язує уявлення про масштабність і тотальність проблем, які потребують радикального вирішення.

У такий маніпулятивний спосіб, стверджуючи про існування фактів, яких насправді не існує, автор(и) Тіньового звіту в частині, що стосується адвокатури, намагаються не лише створити враження про необхідність реформування адвокатури,

але й завдати значної шкоди українській адвокатурі, як знецінивши всі її інституційні здобутки, так і принизивши її авторитет в цілому.

Окремої уваги заслуговує той факт, що адвокати, як єдина рушійна сила адвокатури, основа мотивів і мети адвокатського самоврядування та виконавці найважливішої конституційної місії захисту прав людини, згадуються у Звіті лише у двох ролях:

- тотальних корупціонерів, які визначають детермінанти корупції в судовій системі України та органах адвокатського самоврядування;

- жертви переслідувань, які виступають проти них.

При цьому, друга група адвокатів, які очевидно подаються у позитивному світлі і на протипагу нібито чисельним адвокатам-корупціонерам, фактично наведені поіменно, починаючи з прізвища адвоката, який і є одним із двох засновників громадської організації, яка єдина і створила Тіньовий звіт в частині адвокатури.

Таким чином, характер Тіньового звіту про адвокатуру вказує на те, що він був складений з метою, яка суперечить інтересам адвокатури.

Враховуючи вищевикладене, Рада адвокатів України приходить до наступних **висновків:**

- Тіньовий звіт в частині, що стосується адвокатури, створений некомпетентним суб'єктом – громадською організацією (залученими нею особами), яка не володіє і не може володіти достовірною інформацією та об'єктивними даними щодо поточного стану функціонування інституту адвокатури, актуальних потреб його удосконалення та ефективних способів забезпечення його укріплення.
- Тіньовий звіт в частині, що стосується адвокатури, складено у спосіб видавання суб'єктивних суджень його автора (авторів) за виклад об'єктивних та достовірних фактів, що зумовили висновки про необхідність реформування інституту адвокатури. Насправді, викладений матеріал не відповідає дійсності, а висновки щодо існування потреби у докорінній зміні нормативного регулювання адвокатури є суб'єктивними бажаннями автора (авторів), які мають абсолютно токсичний для адвокатури характер та направлені на досягнення особистих цілей зацікавлених осіб.
- Тіньовий звіт в частині, що стосується адвокатури, за своїм змістом є необґрунтований та таким, що містить твердження та пропозиції, які направлені на послаблення інституту адвокатури, а також не відповідають найкращим європейським та міжнародним стандартам;
- Тіньовий звіт в частині що стосується адвокатури, за своїм характером дискредитує адвокатуру та адвокатів України й очевидно має на меті її інституційне послаблення.